

Effectonderzoek plannen HKA-terrein Arnhem

Drs. John Mulder

**Ecologisch
Adviesbureau
Mulder**

Colofon

Mulder, J. (2015): Effectonderzoek plannen HKA-terrein Arnhem. Ecologisch Adviesbureau Mulder, Beemte Broekland.

Opdrachtgever: Makelaardij Kuiper

Status rapport: concept.

Datum rapport: 7 december 2015.

Aantal pagina's: 6.

Ecologisch Adviesbureau Mulder
Holhorstweg 4
7341 AC Beemte Broekland
telefoon: 055-3010085 / 06-30470511
e-mail: contact@ecologischadviesbureau.nl
internet: www.ecologischadviesbureau.nl

© 2015 Ecologisch Adviesbureau Mulder.

Ecologisch Adviesbureau Mulder is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Ecologisch Adviesbureau Mulder; opdrachtgever vrijwaart Ecologisch Adviesbureau Mulder voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Inleiding

Het voormalige HKA-gebouw (Hogeschool voor de Kunsten Arnhem) is reeds enige tijd niet meer als zodanig in gebruik. Kuiper Makelaardij heeft het terrein aangekocht en heeft plannen met de gebouwen. In 2015 is hiervoor een stedenbouwkundig concept opgesteld onder de naam 'De kunst van het nietsdoen'.

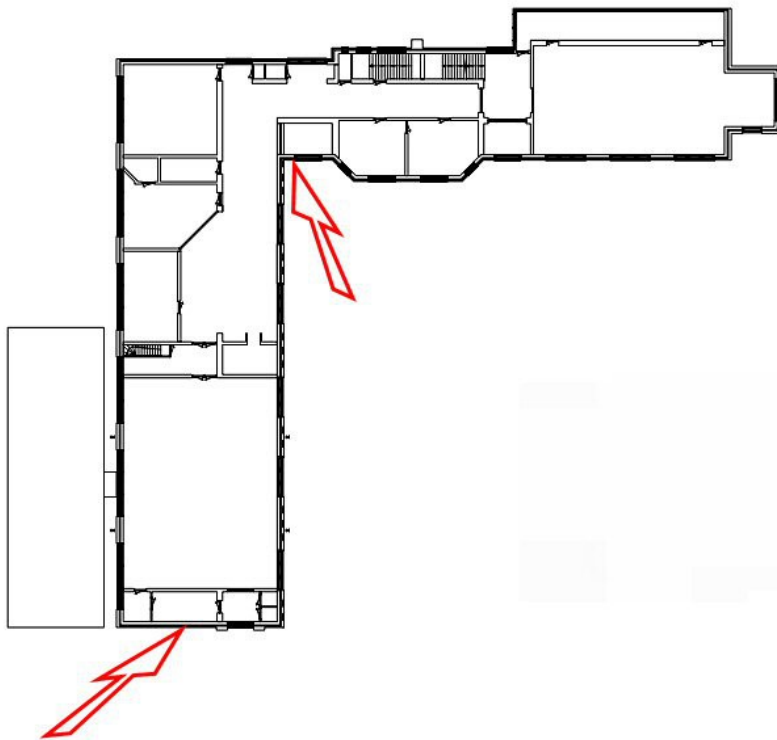
In het kader van stadsontwikkeling is voor de wijk Sint Marten in Arnhem een herinrichtingsplan opgesteld. De gemeente Arnhem heeft in 2014 Ekoza opdracht verleend tot het uitvoeren van onderzoek naar mogelijke complicaties in verband met wet- en regelgeving op het gebied van natuur. Het rapport 'Quickscan flora en fauna & Nader onderzoek vleermuizen. Sint Marten/HKA, Arnhem' geeft de resultaten van dat onderzoek weer. Ten tijde van het onderzoek waren nog geen uitgewerkte plannen voor het HKA-gebouw bekend.

Thans worden de resultaten van het onderzoek gelegd naast de plannen met het gebouw en worden de mogelijke negatieve effecten op beschermde natuurwaarden in kaart gebracht. Onderzocht wordt of een ontheffing benodigd is en of door mitigatie of bijstelling van de plannen significante effecten te voorkomen zijn, waardoor een ontheffingsprocedure overbodig zou zijn.

Natuurwaarden

De quickscan bracht naar voren dat er mogelijk vleermuizen aanwezig konden zijn, wat aanvullend onderzoek vroeg. Ook werd de potentiële aanwezigheid van niet-jaarrond beschermde vogelnesten in de bomen en struiken rondom het gebouw vermeld. Dat maakt dat het uitvoeren van ingrepen aan mogelijke broedplaatsen, zoals kap/rooien van bomen buiten het broedseizoen plaats dient te vinden.

Het gedurende het seizoen 2014 tijdens vier bezoeken uitgevoerde aanvullende onderzoek naar vleermuizen bracht naar voren dat er sprake was van twee plekken aan het gebouw waar zich vleermuizen bevonden. Het ging om Gewone dwergvleermuizen. Er werden waarnemingen gedaan die wezen op vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in de spouw van de gevels van het HKA-gebouw. Het betreft de muur boven de ingang en de meest zuidelijke gevel (zie Figuur 1). De plek boven de ingang herbergde waarschijnlijk een zgn. kraamkolonie bestaande uit vrouwelijke dieren en hun jongen. De andere plek was waarschijnlijk een zomerverblijfplaats van een klein aantal vleermuizen, mogelijk mannetjes. In de paartijd bleek op beide plekken ook activiteit, wat wijst op aanwezigheid van paarverblijven. Een paarverblijf is een plek waar een territoriaal mannetje door wervroepgedrag probeert vrouwtjes te lokken en andere mannetjes weg te houden. Zwermgedrag tijdens de gehele waarneemperiode in de paartijd boven de ingang wijst vervolgens op de functie van winterverblijfplaats van deze dieren.

Figuur 1. De locaties van de vleermuisverblijfplaatsen.

De plannen

De plannen voor het HKA-gebouw behelzen het als woonruimte herinrichting van de binnenruimtes en het in ere herstellen van eerder dichtgemaakte ramen. In de zuidelijkste gevel is een raam aanwezig waarvoor door middel van planken het licht versperd wordt (binnen is een verduisterde ruimte aanwezig). Wijzigingen in vorm en exacte positionering van het raam stonden in het plan vermeld. Boven de ingang is thans een raam, maar in de voorgestelde plannen stonden openslaande deuren gepland die toegang verlenen op de luifel boven de ingang.

Effecten

De voorgestelde plannen brengen met zich mee dat de huidige kozijnen worden verwijderd en er aan de muren wijzigingen aangebracht worden. Daarmee worden de spouwruimtes beïnvloed, zowel direct fysiek door het verwijderen van stenen, als indirect doordat de opengelegde spouw de omstandigheden in de spouw beïnvloeden (binnentredend licht, wind, tocht en verminderde bufferwerking op de temperatuur).

De vleermuizen hangen waarschijnlijk aan een van de spouwbladen en hebben hun in- en uitvliegopeningen in kleine openingen of spleten. Open stootvoegen zijn al voldoende. De effecten op aanwezige vleermuizen zijn afhankelijk van het seizoen. Als effecten kunnen optreden: tijdelijke of definitieve verstoring (verjaging/uitsluiting) en in het uiterste geval doding van individuen. Het ontnemen van vaste verblijfplaatsen kan ook negatieve effecten op populatieniveau met zich meebrengen.

Voor de plek boven de ingang wordt aanwezigheid gedurende het gehele seizoen verwacht (kraam-, paar- en winterverblijf). Voor de andere plek zou afwezigheid van vleermuizen gedurende het winterseizoen verondersteld mogen worden. Het onderzoeksrapport noemt daar niet de functie van winterverblijf. Een ingreep zou daar in de winter zonder effecten en daarmee veroorloofd kun-

nen zijn, als duidelijk is dat de toegang tot de spouw niet via opening bij het raam, maar via andere openingen plaats vindt of mogelijk blijft.

Consequentie van ten uitvoer brengen van de plannen

Een ingreep aan de spouwmuur ter plekke van of binnen de invloedssfeer van de verblijfplaatsen leidt tot een overtreding van de Flora- en faunawet. Alle vleermuissoorten zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c, van de Flora- en faunawet en zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn en dus diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. In de dagelijkse praktijk betekent dit dat de Gewone dwergvleermuis vermeld staat op de zogenaamde Tabel 3 van de AMvB. Bij de beoordeling van ontheffingsaanvragen voor deze soort geldt de uitgebreide toets. In dit geval vindt er verstoring plaats, omdat door de sloop een verblijfplaats verloren gaat.

Het beschadigen, vernielen of wegnemen, zoals bedoeld in artikel 11 is, is te voorkomen door te allen tijde de functionaliteit te behouden bijvoorbeeld door het aanbieden van voldoende alternatieven. Overtreding van artikel 11 zoals bedoeld in de Flora- en faunawet is niet te voorkomen als het gaat om verstoren, aangezien mogelijk tijdens en na afloop van de ingreep de verblijfplaatsen niet meer als zodanig functioneel zijn.

Door de voorgenomen werkzaamheden is een overtreding van de Flora- en faunawet niet te vermijden en is een ontheffingsaanvraag nodig. Door het treffen van maatregelen zal minimaal de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats behouden moeten worden en zal schade aan individuen moeten worden voorkomen. Deze maatregelen, omschreven in een projectplan, dienen vervolgens ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), middels een ontheffingsaanvraag, al dan niet aangehaakt aan een omgevingsvergunning.

Voor het verkrijgen van een ontheffing/verklaring van geen bezwaar is o.a. het aantonen van een wettelijk erkend belang nodig. Ruimtelijke ontwikkeling valt daar niet onder. Daarnaast zullen passende mitigerende en compenserende maatregelen voorgesteld moeten worden dan wel door bevoegd gezag als vereist verwacht kunnen worden.

In principe zal de ingreep pas plaats kunnen vinden als de compenserende verblijfplaatsen in werking zijn. Dat is zeer moeilijk te verwezenlijken. In de praktijk wordt gesteld dat de dieren de kans tot ontdekken moeten hebben gehad door voldoende lang beschikbaar te zijn geweest. De voorwaarden zijn door het RVO verwoord in de Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis. De belangrijkste voorwaarden worden hieronder gegeven.

De soortenstandaard spreekt van het aanbieden van een overmaat aan nieuwe verblijfplaatsen. Bij de gewone dwergvleermuis moeten minimaal 4 nieuwe verblijfplaatsen aanwezig zijn die dezelfde functie kunnen vervullen als de verblijfplaats die verloren gaat. De vervangende verblijfplaatsen worden bij voorkeur zo dicht mogelijk, maar altijd binnen 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats geplaatst en altijd binnen het leefgebied van de groep. Hoe dichter de vervangende verblijfplaats bij de oorspronkelijke verblijfplaats wordt gerealiseerd, hoe groter de kans is op succes. De alternatieve verblijfplaatsen moeten voor minimaal eenzelfde aantal gewone dwergvleermuisen dezelfde functie kunnen vervullen als de oorspronkelijke plaats die verdwijnt.

Een vervangende verblijfplaats kan een al voor de betreffende functie aanwezige geschikte, maar nog niet in gebruik zijnde plek zijn. Indien nodig kunnen nieuwe vervangende verblijfplaatsen worden gerealiseerd mits deze de betreffende functie kunnen overnemen voor een vergelijkbaar aantal vleermuisen. Er dient onderscheid gemaakt te worden tussen nieuwe verblijfplaatsen die een tijdelijk karakter hebben en moeten functioneren als overbrugging gedurende de tijd dat de activiteiten worden uitgevoerd (tijdelijke verblijfplaatsen), en nieuwe verblijfplaatsen die na de uitvoering van de activiteiten aanwezig zullen zijn en voor lange tijd geschikt moeten blijven (permanente verblijfplaatsen).

Gewone dwergvleermuisen hebben de tijd nodig om aan nieuwe verblijfplaatsen te wennen. Gedurende deze gewenningsperiode moet zowel de oorspronkelijke situatie als de nieuw aangebrachte vervangende voorzieningen beiden aanwezig zijn. Hierdoor kunnen de vleermuisen de voorzieningen ontdekken en verkennen voor de ingreep wordt uitgevoerd. Een voldoende lange

gewenningsperiode is nodig om een minimaal succes van de maatregelen te waarborgen. Hoe dichter de vervangende verblijfplaats bij de oorspronkelijke verblijfplaats wordt gerealiseerd, hoe groter de kans is op succes.

Uitwendige vleermuiskasten zijn niet geschikt als permanente vervanging. Bij voorkeur komt de oorspronkelijke verblijfplaats weer beschikbaar na de renovatie- of restauratiewerkzaamheden of herbouw.

Voor tijdelijke vervanging van zomerverblijfplaatsen met >10 dieren is een gewenningsperiode nodig van minimaal 6 maanden (waarbij alleen de maanden april tot en met oktober meetellen) waarin de gewone dwergvleermuizen in staat zijn om de nieuwe verblijfplaatsen te vinden en te inspecteren omdat ze niet in winterrust zijn; bij voorkeur inclusief het paarseizoen.

Vervangende kraamverblijfplaatsen moeten bij een tijdelijke vervanging een gewenningsperiode hebben van minimaal één volledig kraamseizoen waarin de oude en de nieuwe kraamverblijfplaatsen beiden aanwezig zijn.

Ten aanzien van vervangende winterverblijfplaatsen geldt:

- Voor vervanging van winterverblijfplaatsen zijn geen standaard oplossingen bekend. Dit is maatwerk. Vervangende winterverblijfplaatsen moeten altijd onder begeleiding van een gewone dwergvleermuisdeskundige bepaald worden en de effectiviteit van de genomen maatregel moet gemonitord worden;
- Tijdelijke vervanging van winterverblijfplaatsen is niet mogelijk is: er zal niet in de winter gewerkt kunnen worden en er zal direct in permanente voorzieningen moeten worden geïnvesteerd,
- Ondergronds gelegen nieuwe winterverblijven zijn niet geschikt als winterverblijfplaats voor gewone dwergvleermuizen.

Alternatieven

Het zoeken naar alternatieven, waardoor geen overtredingen van verbodsartikelen van de Flora- en faunawet optreden kan veel problemen voorkomen. Gezocht kan worden naar het duurzaam voortbestaan van de lokale populatie vleermuizen naast het verwezenlijken van de plannen.

De initiatiefnemer heeft in onderling overleg met de architect thans overwogen de plannen in die richting aan te passen. Voor de zuidelijke gevel betekent dit dat slechts de planken voor het huidige raam worden weggehaald en er geen ingrijpende gevelwijzigingen plaats zullen vinden. Om de gewenste toegang tot de luifel boven de ingang mogelijk te maken is uitgeweken tot realisatie van een deur in de naastgelegen uitstekende muur, zodat de gemetselde wand met spouw recht boven de ingang intact blijft.

Behalve de fysieke ingrepen aan de spouwmuren ter plaatse van de verblijfplaatsen dient ook afgezien te worden van verstoring door beïnvloeding van de omstandigheden en fysieke blokkering van de omgeving. Eventuele bouwsteigers dienen de toegang niet te belemmeren en bouwverlichting dient 's nachts niet op deze verblijfplaatsen gericht te worden. Bij voorkeur dienen werkzaamheden in de nabijheid van de verblijfplaatsen een zo kort mogelijke periode te behelzen en in een zo geschikt mogelijk seizoen uitgevoerd te worden. Voor de kraamverblijfplaats ligt de gevoelige periode rond de maanden mei, juni en half juli.

Conclusies

Duidelijk is dat er op twee plaatsen beschermde vleermuisverblijfplaatsen in het HKA-gebouw aanwezig zijn welke door de oorspronkelijke plannen verstoord dreigden te raken en dat daardoor een ontheffingsprocedure nodig zou zijn.

Gezocht is naar het voorkómen van verstoring en daartoe zijn de plannen aangepast. De aanpassingen behelzen het ongemoeid laten van de spouwmuren ter plaatse van de verblijfplaatsen. Voor de toegang tot de luifel boven de ingang wordt uitgeweken naar de ernaast gelegen muur.

De nieuwe plannen leiden niet tot verstoring en daarmee zal een ontheffingsprocedure overbodig zijn.